

boekbespreking

EMILIE OF OVER OPVOEDING, ONDERWIJS EN OPERA

Stefaan Cuypers, hoogleraar aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van de KU Leuven, heeft aan het begin van zijn academische loopbaan enkele boeken gepubliceerd die het Nederlandstalige publiek introduceerde in de analytische filosofie van de geest. *Stoffige geesten. Essay over het materialisme in de analytische filosofie* (Peeters, 1997) en *Persoonlijke aangelegenheden. Schets van een analytische antropologie* (Universitaire Pers Leuven, 1994) zijn twee bijzonder heldere introducties. Ondertussen heeft hij zich vooral op het Engels toegelegd zoals het de hedendaagse *homo academicus* betaamt. Nu zijn emeritaat nadert, publiceert hij opnieuw een boek in het Nederlands. Dit keer gaat het om een bijdrage aan de filosofie van de opvoeding. Cuypers is immers ook gespecialiseerd in de filosofische pedagogie van R.S. Peters over wie hij in het Engels een belangrijke monografie schreef.

De titel *Emilie* is natuurlijk een knipoog naar het werk van Jean-Jacques Rousseau in wiens voetsporen Cuypers niet wil treden. Het gekozen perspectief, besproken in een eerste hoofdstuk, is dat van de 'liberal arts', de 'artes liberales' of kortweg dat van een Westerse klassieke, kennisgestuurde opvoeding. Het tweede hoofdstuk bespreekt de tegenstelling tussen een traditionele en een progressieve opvoedingsstijl. Cuypers probeert binnen die spanning een middenkoers uit te zetten die hij 'liberaal traditionalisme' noemt. Het 'liberale' karakter van deze opvoedingsstijl heeft er vooral mee te maken dat autonomie en authenticiteit niet opzij geschoven worden, maar expliciete opvoedingsdoelen zijn (hoofdstuk drie). Het onderwijs en de school staan dus centraal in deze visie (hoofdstuk vier). Als kind en adolescent deelgenoot worden aan het kennisgeheel is fundamenteel en in het bijzonder aan de menswetenschappen die volgens de auteur aan een existentiële nood beantwoorden. Omdat in literatuur, toneel, filosofie, geschiedenis, cultuur al de tragiek en de hoop van het menselijke leven opgevoerd wordt (hoofdstuk vijf), bepaalt een introductie tot deze domeinen mee de levenshouding die men als volwassene zal aannemen. Het zesde en laatste hoofdstuk biedt een origineel voorstel. Cuypers ziet in de opera het 'Gesamtkunstwerk' dat in het curriculum van geen enkele leerling in het secundair onderwijs mag ontbreken. In opera is er muziek, drama en verhaal. Omdat op het secundaire niveau een introductie tot de menswetenschappen (opgevat in enge zin ofwel de geesteswetenschappen) vooral een introductie is tot het studieobject en nog niet tot de wetenschap zelf – men leest literatuur, maar doet nog niet aan literatuurwetenschap -, kan opera op dit onderwijsniveau de meeste menswetenschappen vervangen. De lezer krijgt er meteen een vakkenrooster en een onderwijsprogramma bij.

Het is waarlijk een zeldzaamheid om in het Nederlands zo'n fundamentele reflectie te lezen op opvoeding en onderwijs. Na het gehakketak in de kranten en op de sociale media over de eindtermen en leerplannen wordt de lezer hier in rustigere wateren gebracht. Wat moet opvoeding zijn om mensen tot menselijkheid te vormen? De auteur redeneert uiterst zorgvuldig en stapsgewijs. Zo'n boek doet wat het beschrijft: de lezer een beetje opvoeden.

Stefaan E. Cuypers, *Emilie of Over opvoeding, onderwijs en opera*, Oud-Turnhout:

Gompel&Svacina, 2020, isbn 978 94 6371 229 3

Walter Van Herck, 2 februari 2021